

als instituut, naar het Woord des Heeren, even als de Zending.

Die gedachte is de principiele. Ze wijst de lijn, uitgesteld naar het Woord van God, door de Generale Synode onzer Kerken.

Die lijn mogen we niet loslaten. Met moeite is de kerkelijke Evangelisatie opgebouwd. Op verschillende plaatsen weet men maar al te goed, wat moeite het heeft gekost, om de verschillende bestaande Evangelisatie-corporaties in de kerkelijke bedding te leiden. Eerst langzaam is de gedachte van Evangelisatie door de Kerk gerijpt. Het is de eere der Gereformeerde Kerken, dat zij die lijn principieel doorgetrokken heeft, zuiverder dan menige andere Kerkformatie. En voor het behoud van wat eenmaal gewonnen werd, dient nauwlettend te worden gewaakt.

Vooraf bedenken.

Het kerkbesef begint, ook onder ons, te verzwakken. De onkunde aangaande Kerk en kerkbetekenis neemt zienderogen af. En daaruit vloeit voort, dat zoo nu en dan valt waar te nemen een streven naar versmelting van den arbeid op Evangelisatie-gebied; een oplossen van de verschillen in den geest van Stockholm, die de onze niet is. Alles, wat die principiele lijn: de Evangelisatie door de Kerk, begint uit te wisschen, al is het met de beste bedoelingen, dient te worden geweerd van ons terrein.

Daarom kan blijvende samenwerking niet bestaan. Deventer was een uitzonderingsgeval.

...

Maar men kan ook evangeliseeren op andere manier. Er is ook arbeid, die een zeer tijdelijk karakter draagt.

Als bijvoorbeeld: een Tent-campagne van een week. Een kermisactie. Een groote evangelisatievergadering in een zaal of gebouw. En andere gevallen.

Dergelijke arbeid duurt uit den aard der zaak slechts zeer kort.

Daarvoor is niet of nauwelijks noodig eenige organisatie. Even een klein comité, dat een paar weken bestaat, en dan weer automatisch ontbonden is.

En in dergelijke gevallen zie ik in samenwerking in het algemeen geen bezwaar, en zeer veel moois.

Een dergelijke samenwerking predikt iets nog van de eenheid der Christelijke Kerk. Als het mogelijk is, dat leden van verschillende Kerken en Kerkformaties daar samen het Evangelie kunnen brengen, wordt daardoor de eenheid beleden in Christus. En juist dat heeft, onder den zegen Gods, zulk een machtigen invloed op de wereld, die het ziet. Uit eigen ervaring van vroegere jaren weet ik het. Vaak heeft men het opgemerkt.

Wat toch is zoo vaak een struikelblok voor verdoelden? Immers het feit van den duren twist tusschen de Christenen onderling. Als de wereld merkt de verdeeldheid der Kerk, zal het haar een verandering zijn om in te gaan.

En als omgekeerd men ziet, dat daar menschen van verschillende Kerken toch samen het Evangelie brengen, dan is er in die samenwerking een groote macht.

In blijvende samenwerking kan dat niet. Maar in tijdelijk samengaan wel. Dan toch blijft het werk van de Kerk bestaan, en wordt in dat samenwerken niet opgesmolten. De Kerk gaat met haar Evangelisatiewerk voort. Straks, over een paar dagen, is de tijdelijke actie voorbij, en het gewone werk gaat weer voort. De tijdelijke actie heeft aan het werk der geïnstitueerde Kerk geen schade kunnen doen.

En zo heeft op een mogelijke manier een eenheidsfront laten zien, wat in onzen veracheurden tijd een zegen is.

...

Het spreekt vanzelf, dat een dergelijk samenwerken voor eenige dagen uiterlijk alleen in het algemeen mogelijk is; lang niet altijd en met elke organisatie, die zich aanbiedt.

Niet met een organisatie, die een Evangelie verkondigt, dat niet naar de Schriften is.

En niet, wanneer men zou worden genoodzaakt, het Evangelie in toespraak of lied zelf iets te verzwakken.

En niet, wanneer men wist van te voren, dat de prediking van het Evangelie zou worden belemmerd.

Voor jaren is het me persoonlijk gebeurd, dat nadat ik het Evangelie in een Tent had gebracht, terstond na mijn toespraak de leider weer even sprak, natuurlijk met hartelijke aansluiting aan wat de vorige spreker had gezegd, maar onder de hand even een z.i. noodige correctie aanbracht op mijn toespraak, en het gift der algemeene Verzoening bracht.

Natuurlijk nam ik het besluit, dat wanneer ik ooit weer in die Tent zou worden uitgenodigd, ik dien collega eerst zou mede deelen, dat ik alleen dan bereid zou zijn, te spreken, als ik zeker wist, dat niemand na mijn spreken zich geroepen zou gevoelen, mijn woord te corrigeren!

Op dergelijke abuizen moet men natuurlijk letten. We brengen het Evangelie met anderen alleen daar, waar het naar den Woorde Gods wordt gebracht.

C. B.

DE PERSSCHOUWT

De auto op Zondag.

Een lezer vraagt de aandacht voor onderstaand ingezonden stuk uit „De Vrije Westfries”, ook reeds gepubliceerd in „De Rotterdammer”:

Onze aandacht werd gevestigd op een ingezonden stuk in de „Vrije Westfries” van 7 April 11. van de hand van De B. E. J. Bik, Luth. pred. te Enkhuizen, en gericht aan De G. H. Kersten, leider der S. G. P. We wenschen het niet te commentariseren en zeker niet, voor De Kersten er op geantwoord heeft; maar daar de schrijver van het artikel dit voluit onder tekent, is er tegen overname geen bezwaar.

De Bik verhaalt hoe hij voor Sabbathschender en Zondagsontheilige was uitgemaakt, met wien een man der S. G. P. niet debatteeren kon, omdat, zoo schrijft hij, „ik 's Zondags op twee verschillende plaatsen preek en dan gebruik maak van een vehikel, getiteld auto, dat ik zelf bestuur, of van een ander vervoermiddel, waardoor ik anderen laat werken. Ziet ge, en daar zit 'em de kneep! Want, als een gemeente jaren vacant is, dan mag een dominé bestial geen gebruik maken van een vervoermiddel om in die gemeente en in eigen gemeente Gods Woord te verkondigen en de Sacramenten te bedienen.”

Een Lutherische dominé, die dat doet, is een Sabbathschender.

Maar, zoo vervolgt hij:

„Er moet me iets van het hart. De heer Kersten, lid van de Tweede Kamer, predikant bij de Gereformeerde Gemeenten, moet in Gouda preeken. (Gouda is mijn geboorteplaats en het Goudsche leven interesseert mij nog zeer.) Hij moet 's Zondagsmorgens om 10 uur en des avonds om 5 uur preeken. Dat kan. Maar... hij moet 's avonds om 7.30 uur in Stolwijk optreden... Hoe moet dat?”

De heer Kersten verlaat het gebouw der Gereformeerde Gemeente aan de Turfmarkt (ik noem de straten ook maar op, want ik durf wel iets te bewijzen) na afloop van den namiddagdienst op zijn beide beenen. En nu komt het prachtige. Hij gaat naar een donker hoekje van de Nieuwemarkt, waar een heuschelijke auto staat te wachten en dat een auto op vier wielen, net zoo'n ding als 's Zondagsmiddags wel eens op klaarlichten dag in 't gezicht van iedereen voor het huis van den Lutherischen Sabbathschender staat te wachten. De heer K. zet 'n kraag hoog op — 'n S.G. volgelingen mochten hem eens zien, dat zou een al te groote klap geven —. De auto was van den heer Van Doelen uit Stolkijk en genummerd H. 74868 (ziet ge, heeren, ik durf wel iets te bewijzen).

Om 7.20 passeerde de auto den tol. Het vehikel reed door zonder dat er tolgeld betaald werd. Hoe kan dat? Even informeren bij den tolbaas. Ja, zei hij, die meneer Van Doelen is Christelijk, die betaalt niet op Zondag. Maar op Maandag.

Tableau!

In een naschrift voegt De Bik hieraan nog toe:

P.S. Toen de Geref. Gemeente onder het kruis te Enkhuizen aanvraag opgenomen te worden in het verband der Geref. Gemeenten, was één der voorwaarden, die gesteld werd, dat men 's Zondags niet meer met een autobus van Andijk zou komen. Hoe rijmt men dat met het optreden van Kersten te Gouda?

Een postscriptum op ons hoofdartikel vorige week.

Prof. Visschers „postscriptum”.

Onze „liedjes”. Alsmode, dat de hoogleeraar er „geene opmerking over gemaakt heeft”.

Uit „De Bazuin” neem ik onderstaand artikelje van K. S. over:

Tot welk peil Prof. Visscher in zijn polemiek zinken kan, leert zijn „postscriptum” op het debat, dat hij met de Geref. pers heeft gevoerd. Waarover dat liep, behoeft ik niet meer te zeggen; het is reeds aangeduid door Prof. Honig, en ook door mij. De heer Prof. Dr H. Visscher wil met alle geweld, dat ik „zenuwachtig” zal zijn, dan kan hij met des te meer „recht” zijn verzekering doen, en herhalen, dat ik een „verwarden kop” heb. Ik gun hem dit professoraal genoegzaam; in Leiden is men aan zulk een levensdigen toon niet erg gewend. Maar als de heer Prof. Dr H. Visscher, die over de „liedjes” (bedoeld zijn: eventuele liturgische liederen) der Gereformeerde Kerken spreekt, ons wil doen gelooven, dat Zijn Hooggeleerde niet zenuwachtig is, dan moeten we een andere verklaring voor zijn groffheden zoeken, en dan wordt het er voor den Hoogleeraar Dr Hugo Visscher als mensch heusch niet beter op.

Als gewoonlijk citeert ook dezen keer Prof. Dr H. Visscher niets, maar valt zenuwachtiglijk uit op enkele, door hem helaas verkeerd geïnterpreteerde woorden. Het begint al dadelijk:

De moderne Prof. Lindeboom van Groningen hief een lofzang aan over de gescheiden Gereformeerde Kerken.

Dit is voor de zooveelste maal onwaar. Ten eerste had, wat Prof. Lindeboom opmerkte, absoluut geen zier met diens „modernisme” te maken; hij besprak een Gereformeerde Kerk in een bepaalde plaats in verband met een besluit, dat met de tegenstelling „orthodox — modern” niets te maken had. Deze opmerking van een hoogleeraar aan de Leidsche universiteit is precies even onlogisch, en voor de opvoeding van den fijnen zin van het volk funest, als dat een koffiehändler van gereformeerden huize zou zeggen: de moderne hoogleeraar Lindeboom vindt de koffie van Kanis & Gunnink zoo goed, drink daarom, o volk der trouwe, geen koffie van K. & G.

We lezen verder:

en de heer Schilder zingt dien lof na.

Gegeven het bovenstaande, is ook weder dit een onjuistheid. We vervolgen:

Hij kan niet inzien, hoe het lofied van dien modernen hoogleeraar de bevestiging is mijner critiek.

Een beetje meer eerbied voor de logica, professor! Want uw opmerking van daarnet draaft door op de boven reeds geconstateerde onjuistheden, en bovendien is daar nog de kwestie-Kanis & Gunnink.

Laat ons voortgaan:

Deze moderne hoogleeraar begrijpt het wel, dat deze neo-gereformeerde beweging op weg is naar zijn modernisme.

Deze „moderne” hoogleeraar begrijpt dat heelemaal niet, natuurlijk. Iemand, die het Archief voor Kerkgeschiedenis verzorgt, zoo als Prof. Lindeboom het doet, onderscheidt gewoonlijk beter en zakelijker, dan de Leidsche universiteitsprofessor het hier doet. En dan, nog eens: het had niets te maken met modernisme. Indien Prof. Dr H. Visscher niet zoo zijn luimen volgde in zijn volks-geschrift, had hij zich gewacht voor dergelijke onwetenschappelijke uitvallen. Ik gaf, toen ik in „De Reformatie” het vriendelijk oordeel van Prof. Lindeboom citeerde, precies aan, waaruit ik citeerde (Prof. Visscher, die midden tusschen de „moderne” heeren vertoef, en, mogen we hem gelooven, het verschrikkelijk vindt, als zij iets goeds van hem zeggen!!!, had het dus wel kunnen lezen) en, ter waarschuwing van zenuwachtige leden zei ik er bij, dat ik de bijzonderheden van het geval weglief. Intusschen helpt het in dit geval niet. Modernisme, aldus draaft nu het Kamerlid Prof. Visscher door. Vanwege louter kalinite. We vervolgen evenwel:

Een verstandig man zou gedacht hebben aan de spreuk: „Als de vos de passie preekt, boer! pas op je kippen”. Maar dat is het hem juist, deze mijnheer Schilder kan zich tot dat inzicht niet verheffen. Dus gaat hij pronken met deze moderne veer. Hij wandele er mede als de pauw met zijn schoone staart!

En dat is wel mooi gezegd. Doch daar niet meer van.

Het artikel vervolgt:

Daarna daagde hij mij uit tot een debat over de gezangen-kwestie met wijlen Brummelkamp.

Er zit kadans in; maar dat uitdagen is toch gefantaseerd. Ik heb wel iets anders aangeboden, cijfers, statistische. Maar daar heeft de hoogleeraar het niet over. Voorts:

Ik debatteer echter niet met afgestorven Broederen, in den Heere ontslapen. Hunne nagedachtenis is er mij te kostelijk voor.

Waren hunne onderacheidningen tusschen vrij opkomende en bepaalde, opgelegde gezangen het ook maar... Daarna:

Slechts dit blijkt er uit, dat de heer Schilder absoluut niets begrijpt van hetgeen waarover hij eigenlijk strijdt. Ik heb met de heele gezangen-kwestie in de gescheiden Gereformeerde Kerken niets van doen.

Den broeder behouden van zijn bederf... och, dat blijft anders altijd wenschelijk. Als men dan maar argumenten heeft. Doch lees door:

Wat mij aangaat mogen zij er alle liedjes zingen, die zij er wenschen te zingen. Het zal mij niet deren. Ik heb er geene opmerking over gemaakt.

„Ik heb er geen opmerking over gemaakt”.

We hebben het dus zeker maar gedroomd, dat er zooveel ach en wee over is geroepen. Na dezen laatste volzin houden we maar met citeren op. Want het wordt nu toch al te raar, en te apert „zelfvertering”. Geef dezen hoogleeraar, althans gedurende de eerste weken, geen koffie Kanis & Gunnink. Geef hem Koffie-Hag, die spaart de zenuwen.

Ik weet het wel, dat zoo iets verveelt. Maar het is toch goed, als ons volk weet, op welke manier in Nederland tusschen de Kerken gestookt wordt. Er is geen greintje ernst in bij sommigen. Zoo als hier een a.r. hoogleeraar over onze kerken oordeelt, zoo oordeelt Lou de Visser h.v. over Dr H. Colijn, lid van de kerk, waar men volgens onzen geachten afgevaardigde liedjes gaat zingen.

De geachte afgevaardigde ga maar door. We hebben bij ons nog wel discipline. Maar, lid der A.R. partij of niet, we houden het vol, dat zulke „polemieken” even wereldsch, en onchristelijk is, als die, waarmee docent Kersten of menig socialist de A.R. partij aanvult. Daartegen worden dan in verkiezingsdagen, ook door den Hooggeleerden Heer Prof. Dr H. Visscher, al of niet met grappen, protesten ingebracht. Maar wat onderscheidt ons, behalve dan de dierbaarheid, in een geval als dit?

„Remonstranten” en „heilige boontjes”.

De J. W. Gunst schrijft in de „Leidsche Kerkbode” over den strijd, die vroeger, heel vroeger, gevoerd is tusschen de later in één bedding saamgebrachte gereformeerden.

Een passage uit den strijd der „Gereformeerden onder het Kruis” tegen de „Chr. Afgescheidenen” vertelt:

In 't officieele geschrift, onder goedkeuring van de Synode der Kruisgemeenten, uitgekomen in '69, wordt onomwonden gezegd, dat er verschillen zijn, die den lezer van het geschrift moeten doen denken, dat er van vereeniging der beide groepen wel geen sprake zou kunnen zijn. Nochtans zijn in hetzelfde jaar de Kerken tot elkander gekomen. En dat in de commissie, die tot onderhandeling benoemd werd van de zijde der „Kruisgemeenten” de schrijver van het vrij scherpe geschrift, De N. J. Engelberts, een plaats zou nemen, had zeker van te voren wel niemand gedacht.

Toch
comm
aan
Ins
zoo
kant
geme
kunn
eens
De
niets
gezin
Uit
Syno
geno
nam
gew
le
Men
geke
practi
gelijkv
He
kend
noem
veel
beide
inhou
zwart
inbra
Er w
speeld
taseer
en tens
tische
Eer
meer
predi
oemg
houtj
elke
kome
de vo
Toe
oorde
weest
overg
gema
katie
Kerke
king
Ieder
schen
predik
verke
door P
vriend
deze ov
Er
gege
Ik
B. C.
E. J.
de Jo
bos,
uitge
den I
blijkt
Ma
beho
uitges
Wann
komt, z
hoel wa
terugge
stillet
zweepte
geheug
bezitten
weer vo
Wie zal
elkaar
daarna
criticus
te erken
te „hoog
herroepi
en het
in te ga
heid, in
offers
van wat
droef ui
In de
't li
staand
spreke
Gerefo
Kor
Vissch
Even
Nu
Kerke
togen
dorft
Ma
Kerke

Toch is dit geschied, en was De Engelberts van die commissie nog wel de secretaris. En ijerig heeft hij aan de Vereeniging medegewerkt.

Indien het er werkelijk bij de Chr. Afgescheidenen zoo uitgezien had, als door den Zutphenschen predikant was voorgesteld, hadden toch zeker de „Kruisgemeenten” met de Chr. Afgescheidenen Kerk zich niet kunnen en mogen vereenigen. Immers, om het maar eens zoo kort mogelijk te zeggen, volgens het boek van De Engelberts waren die Afgescheidenen eenvoudig niets minder dan Remonstranten, en waren de Kruisgezinden de heilige boontjes.

Uit de totstandkoming van die Vereeniging op de Synode te Middelburg is te leeren, dat het met al die genoemde verschillen en verwijtingen zoo'n vaart niet nam. Zij mogen in 1869 dan ernstig gemeend zijn geweest, maar ten alotte bleken zij toch geen kracht te hebben gehad om de Vereeniging tegen te houden.

Men lette er op, dat het hier een officieel goedgekeurd geschrift gold. Niettemin werd het later praktisch, maar niet royaal (op de manier der wereldgelijkvormigheid dus) weggenomen van de tafel.

Het geschrift van De Engelberts is tamelijk onbekend. Het is na de Vereeniging bijna niet meer genoemd geworden. Het is alsof er getracht is het zooveel mogelijk te verheimelijken. Op de Synode, die de beide Kerkengroepen bij elkander bracht, is van den inhoud in 't geheel niet gerept, niettegenstaande het zware beschuldigingen tegen de Chr. Afgescheidenen inbracht.

Er werd over en weer een onwezenlijkheidsspel gespeeld, door van onderscheid in „ligging” eerst te fantasieëren, daarna te fixeëren, daardoor te verscherpen en tenslotte bijna onvatbaar te worden voor het profetische Woord:

Eenig verschil in „ligging”, we zullen maar zeggen: meer of minder „onderwerpelijke” of „voorwerpelijke” prediking, onderscheidde de beide kerkengroepen wel eenigszins van elkander. Ieder had zich op eigen houtje ontwikkeld, en zoo waren eenzijdigheden bij elke groep te vinden, gelijk dit vóór het tot stand komen der Theol. School zich ook voorgedaan had bij de volgelingen van Brummelkamp en Van Velzen.

Toch is het geschrift van De Engelberts in zijn beoordeeling van de Chr. Afgescheidenen niet juist geweest. De beoordeeling is in een veroordeeling overgegaan. En nu kon niet die veroordeeling goed gemaakt worden door te zeggen, dat men de predikaties van de Chr. Afgescheidenen toch niet in hun Kerken kon gaan beluisteren, want als men hun prediking niet kende, moest men er ook over zwijgen.

Ieder denkt onwillekeurig aan de overeenkomst tusschen toen en nu. Ook nu wordt over de gereformeerde prediking geoordeeld door wie er nooit één keer „onder verkeer” heeft, en wordt daarop door geredeneerd. B.v. door Prof. Dr. H. Visscher of anderen in Waarheidsvriend, Wekker of partijbladen. Ook De Gunst blijkt aan deze overeenkomst tusschen toen en nu te denken:

Er bestonden evenwel in 1869 een groot aantal uitgegeven predikaties.

Ik ben in het bezit van gedrukte preeken van De B. C. Felix, L. J. Hulst, J. Bavink, W. H. Gispén, E. J. Seeger, A. G. de Waal, W. Koopmann, W. P. de Jonge, G. K. Hemkes, L. Lindeboom, O. C. Doornbos, J. T. Bos en anderen. Deze predikaties zijn alle uitgegeven vóór de Synode van Middelburg is gehouden. De Engelberts had ze kunnen lezen. Dit heeft hij blijkbaar niet gedaan.

Maar het ging ook toen gelijk nu: zonder dat een behoorlijk onderzoek was ingesteld, werd het vonnis uitgesproken en in het publiek uitgesproken.

Wanneer het tot hereeniging van de gereformeerden komt, zal het weer zoo moeten gaan als toen: er zal heed wat onzin en onzakelijke leuterpraat moeten worden teruggenomen. Maar men zal het niet openlijk doen, doch stiltejes en voornaampjes; en daardoor zullen de opgezwepte stakkers-volgelingen, voorzover ze een goed geheugen hebben, en voorts de eigenaardige kwaliteiten bezitten, welke voor separatistische daden noodig zijn, weer voor een deel zich verzetten tegen de vereeniging. Wie zal zeggen, hoeveel ellende gebrouwen is door dat elkaar veroordeelen zonder kennis van zaken en daarna door de weigering, om argumenten, die den criticus van ongelijk moeten overtuigen hebben, hardop te erkennen? De domheid eerst, de hoogmoed straks, die te „hoog” staat om ongelijk te erkennen en feitelijke herroeping als zoodanig ook aan te dienen, en het zich „veilig stellen” door op argumenten niet in te gaan, ziedaar de trekken der wereldgelijkvormigheid, in de kerkelijke polemiek, die altijd haar slachtoffers tellen zal, vóór en ook nog na een hereeniging van wat bijeen hoort. Het ziet er met de vroomheid erg droef uit.

Opblazen. Geref. en Chr. Geref.

In de „Westlandsche Kerkbode” schrijft Amandi:

‘Is tegenwoordig een liefhebberij van onze buitenstaanders, altijd als zij tevens tegenstanders zijn, te spreken van, te schrijven over: „den strijd in de Gereformeerde Kerken”.

Kort geleden „Het Schild”. Nu weer Professor H. Visscher. Telkens „De Wekker”. Geregeld „De Banier”. Even later:

Nu is er wel een „strijd” van de Gereformeerde Kerken tegen allerlei bijgeloof, ongeloof en wangelooft; tegen zooveel, dat goede zeden ondermijnt en verderft; voor Gods Woord, Zijn Gezag en volkomenheid. Maar — zoover ik zien kan — geen strijd in die Kerken.

‘t Geval Dr. Ubbink werd opgeblazen tot „een kerkelijke strijd”.

Nu weer de kwestie van de uitbreiding onzer gezangen „een kerkelijke strijd”.

‘t Wordt zoo dikwijls gepetoeerd, dat ge haast zoudt gaan gelooven, dat zij die ‘t schrijven of zeggen, het zelf gelooven. Of is de wensch de vader der gedachte? Onder ons is, om nu maar bij die Gezangen te blijven, verschil; verschil van inzicht.

Ik hoop, dat Prof. Visscher dit nooit leest. Anders wordt schrijver dezes ook veroordeeld wegens blindheid omtrent het geestelijk, zedelijk en misschien financieel verval der Gereformeerde Kerken!! Tenzij het koffie-recept van Dr. Schilder door dien Professor wordt geaccepteerd en gebruikt en het gebruik zijne door Dr. Sch. bageerde uitwerking doet.

Wij vreezen.

Amandi vervolgt:

Zeker, verschil is er onder ons van inzicht. Niet alleen omtrent de Gezangen. Ook omtrent allerlei andere dingen.

Gelukkig ook! Anders verstanden we. Nu blijven we wakker. Gedachtenwisseling en de schok der meningen is een uitnemend middel tegen éénzijdigheid. En toont, hoe er meegeleefd wordt in ons kerkelijk leven.

Alleen laten onze buiten-tegenstaanders ons niet suggereeren zoo, dat het werkelijk strijd wordt! Laten we zorgen, dat het bij verschil blijft.

En eindelijk volgt nog dit nachtere woord:

Ziet dan eens naar de Hervormde Kerk, de Kerk van Prof. Visscher!

Zooveel richtingen, zooveel verdedigers van politieke partijen en... bestrijders van elkander!

Ziet dan eens naar de Christelijke Gereformeerde Kerk.

Is het niet alderdroefst, als predikanten, Dienaars van het Goddelijk Woord, in openbare vergaderingen zich openbaren en uitspreken als elkanders felste tegenstanders en openlijk elkaar gevaarlijk noemen voor de eere Gods, de handhaving van het gezag, het welzijn des volks!

De één Antirevolutionair, de ander Kerstiaan. En wie weet, hoe het — terecht — tusschen die beiden spant, kan begripen, hoe het spannen moet tusschen de Dienaren des Woords van dezelfde Kerk, verdeeld over beide partijen!!!

Zou het aan die zijde dan maar niet veiligst zijn na te laten onze opbouwende verschillen op te blazen tot kerkelijken strijd!

Wijze opmerkingen, die verder geen commentaar behoeven.

Over de „plannen” van Prof. Dr. H. Visscher.

In het „Hervormd Zondagsblad voor de Provincie Friesland”, orgaan van de Friesche Predikantenvereening, schrijft (De J.) H. (oekstra) iets over het ideaal, dat naar zijn meening Prof. Dr. H. Visscher voor oogen staat. Hij citeert een verslag van een redevoering van Prof. V., noemt ook diens uitvallen tegen de Geref. Kerken en merkt dan op:

Wie nu aandachtig leest de beide laatste zinnen van het verweer tegen de kritiek op Prof. Visscher en het gesprokene door Zijn Hooggeleerde te Utrecht, dat wij juist daarom in zijn geheel opnamen, hem verrijst voor zijn geestesoog een ten voeten uitgeteekend beeld van de plannen van Prof. Dr. Hugo Visscher. En dat beeld is dan de vereeniging — niet als lichaam, maar als actie — van alle Herv. Gereformeerden in den geest van Prof. V.

En van deze Herv. Gereformeerden is dan Prof. Visscher de groote leider. De Waarheidsvriend is dan ineengezchrompeld tot een blaadje van weinig beteekenis en de Geref. Bond een vereeniging van oudgedienden, die op non-activiteit gesteld zijn.

Het Geref. Weekblad is dan de geweldige spreektribune van Prof. Visscher, vanwaar hij de nieuw gevormde kerkelijke legerscharen toesprekt en zijn bevelen uitreikt. Eerst theologisch, dan kerkelijk, en eindelijk politiek. Dan is het „te zijner tijd” gekomen en verlaat Prof. Dr. Visscher de A.R.-gelederen, die hij thans om „verkrumming” te voorkomen nog gaat dienen. Want dan — aldus het beeld — zal de Hervormde kerkelijk-politieke partij van Prof. Visscher geen „kruimel” zijn in de politieke schotel maar het halve of wellicht tweederde deel van heel de A.R.-partij....

Zonder ons aan droomerij over te geven, staat ons, bij ‘t licht van ‘s professors actie, bovenomschreven beeld helder voor den geest. Er is echter maar één maar — Prof. Visscher is tot nog toe nimmer een organisatorische kracht geweest! ‘t Werk van „ruitengooien” gaat hem gemakkelijker af dan dat van „platenmaker”. Doch — ‘t kan verkeeren —

Dat is, nu van hervormde zijde, een oordeel, dat vrijwel overeenkomt met het onze: we hebben niet met heusche „plannen”, doch meer met „luimen” van Prof. Visscher te doen.

Dat hij daarmee kerkhistorie durft maken, is wel jammer, maar het moet temeer daarom zoo gezien worden, opdat men zich niet verder verlieze in een wolk van onwezenlijkheid en hol geredeneer. K. S.

P. Schreeckenbach, „Wildefür”.

La Rivière & Voorhoeve — Zwolle.

Dit boek (222 blz.) brengt een eenvoudig verhaal uit den tijd der Hervorming in Duitschland. Hans Wilde-

für is burgemeester van Hildesheim. Hij zelf is overtuigd Rooms-Katholiek, houdt vast aan de oude kerk en wil haar gezag handhaven tegenover het Lutheranisme. Zijn stad daarentegen is voor een belangrijk deel de nieuwe leer toegedaan. Nofci de burgerij, noch de raad hebben echter veel invloed: Wildefür is een krachtige persoonlijkheid, die bovendien in de gunst des keizers staat. Pleitbezorger van de Hervormingsbeginselen wordt nu Christof von Hagen. Deze stelt zich in verbanding met Luther en ontvangt diens steun, als Luther er van verzekerd is, dat het de ijver voor de heiligheden Gods is, die den jongeman drijft. De strijd wordt dan ingezet en het einde is Von Hagens overwinning.

‘t Verhaal is boeiend geschreven en houdt, mede door de verwickelingen, die uiteraard in zulk een stof besloten liggen, de aandacht gespannen. Ook de geestelijke strijd is goed geteekend en de sfeer van den tijd, die veelszins ruw is, komt duidelijk uit. In de ontmoetingen van Luther en Von Hagen, van Wildefür en zijn biechtvader, in de figuren van Wildefürs vrouw en dochter, die de beginselen der Reformatie zijn toegedaan, ligt de kern van het boek: de strijd tusschen het oude en het nieuwe. Als eenvoudig, pretentieeloes verhaal van historisch gebeuren is het verdienstelijk en aanbevelenswaard. De vertaling echter is matig; in constructies en woorden vertoont ze overal het taaleigen van ‘toorspronkelijke. Juist omdat er ook heel goed vertaalde fragmenten zijn, valt dit euvel te meer op.

C. T.

Miss C. M. Yonge, „De Duif in het arends-nest”.

J. H. Kok, N.V. — Kampen.

Een historisch verhaal ook (258 blz.), gelocaliseerd eveneens in Duitschland. De tijd der actie is het einde van de periode der middeleeuwen en van het eerste doorbreken der Reformatie. Een groot aantal jaren wordt door het verhaal omspannen, omdat we de hoofdfiguur in haar levensontwikkeling volgen van haar jeugd tot haar hoogen ouderdom, en daardoor verkeerden we in de historie van onderscheidene tijdvakken, dat van Maximiliaan en zijn vrouw Maria van Bourgondië, zoowel als dat van Karels eerste regeeringsjaren en Luthers optreden. Tegenover het ridderwezen in zijn natijf zien we opkomen de burgerij; we lezen van het roofriddersbestaan en onderlinge veeten tusschen adellijke geslachten, zoowel als van de nieuwe cultuur, die met den bloei der handelssteden en de snelle ontwikkeling van haar bevolking zich baan breekt. En in deze breede omlijsting van historie-reproductie staat het verhaal van Christina Sorel, de titelfiguur. Als jong meisje is ze gekomen in het arends-nest, de roofburch van de familie von Adlerstein. In dat milieu van verworden stand is van haar beschaving, haar zachtheid, haar religie een regenererende invloed uitgegaan. Straks komt ze tot een (geheim) huwelijk met een der zoons, en wordt ze de moeder van twee jongens, die ze met fijnen tact weet te leiden. Vele beproevingen en zwarigheden heeft ze als de Slotvrouw te doorworstelen: en de bewegingen van buiten-af, die verband houden met de veranderingen in het maatschappelijk leven, doen zich in sterke mate aan haar en haar gezin gelden, ook de Hervorming, die haar hartelijke sympathie heeft. Maar ze blijft „de duif” in het arends-nest, een adellijke, niet door geboorte, maar naar den geest.

Ook dit boek is niet een literaire roman, maar het is vlot geschreven en onderhoudende lectuur.

C. T.

Dr. Westphal's „Jezus van Nazareth”.

Dit boekje, dat in de oorlogsjaren in de verschillende talen der aan den oorlog deelnemende natien werd uitgegeven en aan de soldaten kosteloos werd uitgereikt, bestaat niet alleen nog, maar er is nog steeds veel vraag naar. En dat, niettegenstaande het sedert 1927 niet meer gratis verspreid, maar tegen den kostprijs verkocht wordt. Reeds 45000 exemplaren zijn er thans in Nederland en Nederlandsch-Indië verspreid, maar door nieuwe bestellingen moest het Nederlandsch Comité wel overgaan tot de uitgave van den 1den druk groot 17000 exemplaren, alhoewel de koopkracht der meeste Evangelisatie-vereeningen thans gering is. En als bewijs hoe het boekje gewaardeerd wordt, kan hieraan toegevoegd worden, dat het Nederl. Bijbelgenootschap het thans in brailleschrift doet drukken, zoodat ook de blinden het binnen korten tijd kunnen lezen.

Toch is het gewenscht opnieuw de aandacht der vele vrienden van het Evangelisatie-werk op dit boekje te vestigen. Het is een harmonie der vier Evangelien en bijzonder geschikt voor hen, die den Bijbel niet kennen. Maar ook voor jeugdwerk wordt het veel gebruikt. En ieder Bijbellezende en ieder, die uit het Evangelie vertellen moet, zal het op prijs stellen naast zijn Bijbel, deze harmonie in zijn bezit te hebben. Het is dan ook een geschikt geschenk voor hen, die belijdenis des geloofs hebben afgelegd.

Voor Evangelisatie-doeleinden moet het besteld worden bij den heer D. King, Heemstede, à f.050 per exemplaar, bij afname van minstens 10 exemplaren worden ze portvrij toegezonden.

Voor particulier gebruik is het in den boekhandel verkrijgbaar in een mooi, stevig bandje à f.110 en ook bij den uitgever J. H. Kok te Kampen.

Deze prijzen waren resp. f.060 en f.125 per ex. Maar daar papier en drukkosten thans lager zijn, wordt ook de prijs in gelijke mate lager. Het Nederlandsch Comité vertrouwt, dat dit den verkoop bevordert zal en alle vrienden van het Evangelie zullen meehelpen dit boekje te verspreiden.

Periodieken.

De veelheid van ons toegezonden couranten en periodieken is zoo groot, dat we geen ruimte hebben, om den inhoud van al de afzonderlijke nummers aan te geven. We vermelden daarom de regelmatigste ontvangst van „De Spiegel” (uitg. Zomer & Keuning, Wageningen), „Het Schouwvenster” (uitg. E. J. Bosch IJban, Amsterdam), „De Schoolkrant” (Zomer & Keuning, Wageningen), „Ons Reisblad” (Weterringkade 22a, Den Haag),